
Pauliina Kronqvist

Lääkärin ammatillinen kutsumus terveydenhuollon ja työelämän muutoksessa

---

Suomalainen perusterveydenhuolto kärsii edelleen lääkäripulasta (Lääkäriliitto 2021). Viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana terveyskeskuslääkärin määrä on säilynyt lähes ennallaan, mutta sairaaloissa ja yksityissektorilla työskentelevien lääkärien määrä on moninkertaistunut. Perusterveydenhuollon ja syrjäseutujen lääkäripalveluiden tulevaisuuden turvaamisen keskeiseksi edellytykseksi on esitetty nuorten lääkärien työolojen parantamista (Heistaro 2019, 373).

Tutkimuksissa on osoitettu voimakas yhteys työhyvinvoinnin ja ammatillisen kutsumuksen välillä. Henkilökohtaisten kutsumusorientaatioiden huomioiminen ja tukeminen edistävät työntekijän itsetuntemusta ja itsearvostusta, jotka puolestaan parantavat tyytyväisyyttä ja menestymistä työssä (Joo ym. 2012). Kutsumuksellisen sitoutumisen vaikutus oppimistuloksiin on tunnistettu myös korkeakoulutuksen laadun osatekijäksi (Kahu 2013; Korhonen 2014). Onnistumisen kokemukset, kannustus ja ammatillisen itsetunnon tukeminen vahvistavat ammatillista kutsumusta sekä sen positiivisia vaikutuksia työhön sitoutumiseen ja työn laatuun tulevassa ammatissa (Duffy ym. 2014).

Ammatillinen kutsumus on viime vuosina herättänyt tutkimuksellista mielenkiintoa. Kutsumus ei kuitenkaan ole tieteellinen termi, eikä sille ole olemassa yksiselitteistä määritelmää (Ponton ym. 2014; Lysova 2019). Kirjallisuudessa ammatillinen kutsumus kuvataan motivaatioksi, joka sitouttaa henkilön siihen ammattiin tai työtehtävään, jossa toimimiseen hän on pätevä koulutuksensa ja työkokemuksensa perusteella (Duffy ym. 2012). Yhtäältä kutsumus mielletään elämänsisällöksi, joka on hyveellinen, ylevä, uhrautuva ja kohtalonomainen. Toisaalta kutsumuksena voi

nähdä minkä tahansa ammatin, työn, tehtävän, harrastuksen tai elämäntavan, jolla on keskeinen merkitys yksilön elämänsisällössä ja jota hän toteuttaa intensiivisesti. Mediassa näkee kutsumukseksi kuvattavan yhtä hyvin linja-auton kuljettamista, kuvataidetta kuin avantouintiakin. Yhteistä kutsumustehtävälle on, että sen saavuttaminen edellyttää ponnistelua, sinnikkyyttä, vastoinkäymisten voittamista ja yksilön erityislaatuisten ominaisuuksien käyttöönottoa.

Lääkärien keskuudessa kutsumuksellisella asenteella on todettu olevan selvä yhteys työhyvinvointiin. Sekä kotimaisissa (Päätaalo & Kauppi 2016) että kansainvälisissä (Creed ym. 2014; Leffler ym. 2018) tutkimuksissa on osoitettu, että kutsumuksellinen asenne vaikuttaa myönteisesti potilastyöhön, terveydenhuolto-organisaation toimintaan ja lääkäriin itseensä. Kokemus kutsumuksesta vähentää tutkimusten mukaan myös lääkärien työuupumuksen riskiä (Stewart & Serwint 2019).

Väitöstutkimuksessani käytin kutsumuksen käsitettä analyyttisenä työkaluna tarkastellessani lääkärien ja lääketieteen opiskelijoiden ammatillisia asenteita ja niiden kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä. Kutsumuskäsitteen määrittelyn perustana toimivat kuudentoista lääketieteen ja lääketieteen koulutuksen alan asiantuntijan teemahaastattelut. Varsinaisen laadullisen ja määrällisen seurantatutkimuksen toteutin Turun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa vuosina 2013–2019. Tarkastelin yksilöllisten kutsumuskäsitysten kehittymistä kolmessa eri aikapisteessä lääketieteen koulutuksen aikana (n=95) sekä vastavalmistuneiden lääketieteen liseniaattien (n=22) keskuudessa. Tulosten pohjalta pohdin, miten lääkärikoulutus, terveydenhuoltojärjestelmän rakenne ja lääkärin toimenkuvat mahdollistavat ammatillisen kutsumuksen toteutumista. Lisäksi arvioin, miten yksilöllinen ammatillinen kutsumus voisi tukea ja edistää lääketieteen opiskelijoiden ja nuorten lääkärien alalle sitoutumista, yksilöllisiä uravalintoja ja työhyvinvointia.

Lääkärikutsumuksen pitkä historia

Lääkärin ammatillinen kutsumus voidaan tunnistaa jo lähes 5 000 vuotta vanhoissa egyptiläisissä teksteissä, joissa kuvataan lääkärin omistautuvaa ja palvelevaa asennetta traumapotilaiden hoidossa. Runsaat 2 000 vuotta vanha Hippokrateen vala on maailmanhistorian vanhimpia kokonaisena säilyneitä kirjoituksia ja kuvaa edelleen

ajankohtaisesti lääkäriammatin kutsumuksellisuutta. Vala kuvaa lääkäriammatin laatua yhtäältä yksilöiden palvelijana ja toisaalta yhteiskunnallisten, valtiollisten ja juridisten velvoitteiden täyttäjänä. Sisältö liitetään nykypäivänäkin lääkäriprofession tunnuspiirteisiin, ja edelleen lääketieteellisistä tiedekunnista valmistuvat lääkärit vannovat vapaaehtoisella valalla sitoutumisensa auttamiseen ja humaani-suuteen ilman oman edun tavoittelua – kutsumuksesta.

Lääkärikutsumuksen käsitteen luojana pidetään Willian Osleria, baltimorelaisen Johns Hopkinsin sairaalan perustajaprofessoria ja aikanaan mestarikliinikoksi kuvattua lääkäriä, joka 1900-luvun taitteessa loi pohjan modernille terveydenhuoltojärjestelmälle ja lääkärikoulutukselle. Kirjoituksissaan Osler määritteli lääkärikutsumuksen jyrkän askeettisena ja vaativana työkasityksenä. Joidenkin tulkintojen mukaan Oslerin romantisoitu kutsumuskäsitys vainoaa lääkärikuntaa edelleen rinnastamalla lääkärikutsumuksen nöyryyteen, itsensä kieltämiseen ja uhrautumiseen.

Vaikka terveydenhuoltojärjestelmä tai lääkärikoulutus eivät enää noudata osleri-laista mallia, perinteiseen käsitykseen kutsumusammattista liitetään yhä vaativia arvolatauksia ja hyveellisiä, emotionaalisia ja spiritualistisia jännitteitä, jotka saattavat muodostaa lääkärikutsumuksesta ahtaan ja rajoittavan mallin. Julkisessa keskustelussa lääkärin kutsumuksen käsitettä värittää voimakkaasti historiallinen ”uhrautuvien kunnanlääkärien” narratiivi, johon kuuluu vahva työsidonaisuus, tinkimätön työmoraali, velvollisuudentunne ja omistautuminen auttajan toimenkuvalle (Löyttyniemi 2004, 171; Lindén 2010, 96–97). Myyttinen lääkäriys näkyy ja toistuu arjen puheessa ja luo paineita yhdenmukaistavalle, rajoittavalle lääkäri-identiteetille. Myös lääkärikoulutuksessa kutsumus nähdään lähtöoletuksena, joka takaa tulevan lääkärin sitoutumisen opintoihin ja työelämään.

Lääkärikutsumus muuttuu koulutuksen ja työkokemuksen myötä

Väitöskirjatutkimukseni tulosten mukaan lääketieteen opiskelijoiden kutsumuksellinen asenne vaihteli opintojen eri vaiheissa. Lääketieteen koulutuksen alkaessa opiskelijoiden kutsumus kohdistui oppimiseen ja vain 16 prosenttia opintonsa aloittavista lääketieteen opiskelijoista uskoi kutsumuksellisuuden liittyvän lääkärin

ammattiin. Lääketieteen peruskoulutus näytti vain rajallisesti lisäävän opiskelijoiden kutsumusta lääkärin ammattia kohtaan. Ennen valmistumistaan yli 90 prosenttia opiskelijoista ilmaisi voimakasta sitoutumista lääkärin työhön. Lisensiaattitutkintoon valmistumisen ja puolen vuoden mittaisen terveystieteiden keskuuden jälkeen kolme neljästä nuoresta lääkäristä koki toimivansa kutsumusammattissaan.

Ammatillinen kutsumus ilmeni tutkimuksessani monimuotoisena yhdistelmänä yksilöllisiä mielenkiinnon kohteita, persoonallisia ominaisuuksia, ammattitaitoa ja työkokemusta. Näiden pohjalta lääkärikutsumus syntyi sisäisestä palkitsevuuden tunteesta ja mahdollisuudesta yksilöllisen eettisen arvomaailman noudattamiseen. Opiskelijoiden keskuudessa kutsumuksellisuutta vahvistivat esikuvalliset roolimallit ja varhaiset potilaskontaktit. Nuorten lääkärien keskuudessa ammatillisen kutsumuksen kokemusta puolestaan korosti kokemus omasta ammatillisesta kehityksestä, onnistumisesta potilastyössä ja arvostuksesta työyhteisön jäsenenä. Myös kollegiaalisuudella ja yhteisöllisyydellä oli tärkeä merkitys lääkärikutsumuksen kokemuksessa.

Muuttuvassa toimenkuvassa voimakkaimmin ammatillista kutsumusta tukee nuoren lääkärin mahdollisuus perustehtävänsä toteuttamiseen, potilaan hoitamiseen. Ammatillisen kutsumuksen kokemusta edistävät työssä onnistuminen, työn tulosten näkeminen, oman työn hallinta, esikuvalliset lääkärimallit ja positiivinen palaute. Tutkimukseni osoitti, että lääkäriammattia voi harjoittaa kutsumuksellisista lähtökohdista monenlaisissa toimenkuvissa ja työtehtävissä, yhtä hyvin potilastyössä kuin perinteisestä lääkärin työstä poikkeavilla aloilla. Tulokseni osoittivat myös, että lääkärin kokema kutsumus muuttuu ja ilmenee eri tavoin työuran eri vaiheissa. Ammatillinen kutsumus ei kuitenkaan ole edellytys lääketieteen opiskelulle eikä toimimiselle lääkärinä laadukkaasti, menestyksellisesti ja empaattisesti.

Lääkärikutsumus työelämän muutoksessa

Tutkimusten mukaan työelämän kutsumuksellinen luonne on jo pitkään ollut muuttoksessa. Perinteiset kutsumusammatit mielletään yhä useammin työksi muiden joukossa (Julkunen 2008). Myös lääkärin työn kutsumuksellisen luonteen on esitetty viime vuosikymmeninä asteittain heikentyneen yhdessä yhteiskunnan yleisen sekularisaation, terveydenhuoltojärjestelmän organisaatiomuutosten ja taloudel-

listen rajoitteiden lisääntymisen kanssa (Nussbaum 2018). Syiksi kutsumuksellisuuden heikentymiseen on ehdotettu lääkärin toimenkuvan ja potilas-lääkärisuhteen luonteen muutosta sekä työn teknistymistä (Nykänen 2021). Oma tutkimukseni kuitenkin osoitti, että kutsumuksellinen asenne elää edelleen voimakkaana sekä vastavalmistuneiden että urallaan edenneiden lääkärin keskuudessa korkeakoulutuksen, työelämän ja terveydenhuoltojärjestelmän muutoksista huolimatta.

Ammatillinen kutsumus menettää kuitenkin merkitystään, jos työntekijä ei voi seurata ammatillisia arvojaan, sitoutua työnsä moraalisiin päämääriin, noudattaa työnsä autonomiaa eikä toteuttaa persoonallista työnteon tapaansa. Yhteiskunnallisena käsitteenä kutsumus ilmentää yksilönvapautta ja demokratiaa, mahdollisuutta yksilöllisyyteen, itsensä toteuttamiseen ja oman elämän hallintaan (Estola & Syrjälä 2002, 97–98). Kutsumus voi siis olla voimavara, mutta negatiivisena rooliodotuksena se voi muuttua kehityksen esteeksi ja hidasteeksi. Kutsumuksellisen asenteen kääntöpuolta vahvistavat entisestään työn kohtuuttomat vaatimukset, joille erityisesti sitoutuneet, suorituskeskeiset ja itseohjautuvat nuoret lääkärit altistuvat työuransa alussa. Ammatilliseen kutsumukseen liittyvät myönteiset ja kielteiset odotukset sekä velvoitteet saattavat luoda työlle ristiriitaisia, rajoittavia ja ahdistavia merkityksiä. Väärin tulkittuna kutsumus vaatii työntekijää sitoutumaan emotionaalisesti tai fyysisesti ylivoimaiseen työhön. Rajoittavasti tulkittu kutsumuksellisuus saattaa haitata lääkärin, ammattikunnan ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintaa ja kehitystä.

Väitöskirjatutkimukseni osoittaa, että nuorten lääkärin sitoutumista terveyskeskustyöhön voitaisiin edistää panostamalla jatkokouluttautumismahdollisuuksiin, parantamalla työhyvinvointia ja luomalla edellytyksiä yksilöllisen ammatillisen kutsumuksen toteuttamiseen. Nuorten lääkärin kokemaan ammatilliseen kutsumukseen vaikuttavat keskeisesti työtehtävien sujuvuus, joustava esimiestoiminta, koulutusmahdollisuudet ja työyhteisön hyvä ilmapiiri.

Pauliina Kronqvistin kasvatustieteiden väitöskirja Lääkärin ammatillinen kutsumus ja sen kehittyminen koulutuksen ja työkokemuksen myötä esitettiin tarkastettavaksi Turun yliopistossa 10.9.2021. Teos löytyy sähköisessä muodossa osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8498-5>

Kirjoittaja

Pauliina Kronqvist

LT, KT, erikoislääkäri, kliininen opettaja, Turun yliopisto
sähköposti: pauliina.kronqvist@utu.fi

Kirjallisuus

- Creed, P., Rogers, M. E. & Praskova, A. (2014) Career calling as a personal resource moderator between environmental demands and burnout in Australian junior doctors. *Journal of Career Development* 41 (6), 547–561. <https://doi.org/10.1177/0894845313520493>
- Duffy, R. D., Allan, B. A., Autin, K. L. & Douglass, R. P. (2014) Living a calling and work well-being: A longitudinal study. *Journal of Counseling Psychology* 61 (4), 605–615. <https://doi.org/10.1037/cou0000042>
- Duffy, R. D., Bott, E. M., Allan, B. A., Torrey, C. L. & Dik, B. J. (2012) Perceiving a calling, living a calling, and job satisfaction: Testing a moderated, multiple mediator model. *Journal of Counseling Psychology* 59 (1), 50–59. <https://doi.org/10.1037/a0026129>
- Estola, E. & Syrjälä, L. (2002) Kutsumus. Teoksessa H. L. T. Heikkinen & L. Syrjälä (toim.) *Minussa elää monta tarinaa: Kirjoituksia opettajuudesta*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 85–98.
- Heistaro, S. (2019) Lisälääkärit terveyskeskuksiin työoloja kohentamalla. Suomen Lääkäriliitto. <https://www.laakariliitto.fi/uutiset/blogi/lisalaakarit-terveyskeskuksiin-tyooloja-kohentamalla> (luettu 22.9.2022)
- Joo, B. K., Yoon, H. J. & Jeung, C. W. (2012) The effects of core self-evaluations and transformational leadership on organizational commitment. *Leadership & Organization Development Journal* 33 (6), 564–582. <https://doi.org/10.1108/01437731211253028>
- Julkunen, R. (2008) *Uuden työn paradoksit: Keskustelu 2000-luvun työprosesseista*. Tampere: Vastapaino.
- Kahu, E. R. (2013) Framing student engagement in higher education. *Studies in Higher Education* 38 (5), 758–773. <https://doi.org/10.1080/03075079.2011.598505>

- Korhonen, V.** (2014) Korkeakouluopintoihin kiinnittyminen yksilöllisen ja yhteisöllisen prosessin yhteisvaikutuksena. Teoksessa S. Pihlajaniemi, T. Villa, E. Lavikainen & L. Valkeasuo. (toim.) Oppia ikä kaikki: Kouluttautumisen edellytykset eri elämänvaiheissa. Opiskelijatutkimuksen vuosikirja 2014. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus, 40–55.
- Kronqvist, P.** (2021) Lääkärin ammatillinen kutsumus ja sen kehittyminen koulutuksen ja työkokemuksen myötä. Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8498-5>
- Leffler, M. G.** (2018) Project on the Good Physician: Further evidence for the validity of a moral intuitionist model of virtuous caring. *Teaching and Learning in Medicine* 30 (1), 303–316. <https://doi.org/10.1080/10401334.2017.1414608>
- Lindén, J.** (2010) Kutsumuksesta palkkatyöhön: Perusasteen opettajan työn muuttunut luonne ja logiikka. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Lysova, E. I.** (2019) Calling and careers: New insights and future directions. *Journal of Vocational Behavior* 14 (10), 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2019.03.004>
- Lääkäriliitto** (2021) Lääkärityövoima. <https://www.laakariliitto.fi/laakariliitto/tutkimus/laakarityovoima/> (luettu 22.9.2022)
- Löyttyniemi, V.** (2004) *Auscultatio medici: Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli.* Tampere. Tampereen yliopisto.
- Nussbaum, A. M.** (2018) The worthless remains of a physician's calling: Max Weber, William Osler, and the last virtue of physicians. *Theoretical Medicine and Bioethics* 39 (6), 419–429. <https://doi.org/10.1007/s11017-018-9470-z>
- Nykänen, P.** (2021) Lääkäri ei ole konsultti. *Suomen Lääkärilehti* 40 (76), 2197–2198.
- Ponton, R., Brown, T., McDonnell, B., Clark, C., Pepe, J. & Deykerhoff, M.** (2014) Vocational perception: A mixed-method investigation of calling. *The Psychologist-Manager Journal* 17 (3), 182–204. <https://doi.org/10.1037/mgr0000019>
- Päätalo, K. & Kauppi, S.** (2016) Työhyvinvointi lääkärin työssä – systemaattinen kirjallisuuskatsaus työkykyjohtamisen tueksi terveydenhuollon organisaatioihin. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 53 (19), 30–43.
- Stewart, M. & Serwint, J. R.** (2019) Burning without burning out: A call to protect the calling of medicine. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care* (11): article 100655. <https://doi.org/10.1016/j.cppeds.2019.100655>